

SZERKESZTŐ
SZOKOLY VIKTOR.
(Dohányutca 1. szám.)

Megjelenik minden csütörtökön, sokféle képpel ellátva.
Előfizetési ár: Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr.
Előfizeteni minden postahiva alnál és könyvtárusnál.
Hirdetések díja: 1 hasábos petit sor 7 uj kr.

KIADÓ-TULAJDONOS
az „ATHENAEUM,”
(Barátoktere 7. szám.)

H i r d e t é s.

Az „ATHENAEUM” kiadványai

(Pesten, barátok-tere 7. sz. a.):

mely nála és minden hiteles könyvtárusnál kapható:

JÓKAI MÓR: „Virradóra.” Ujabb novellák. Ezek dicséretére elég annyit mondanunk a magyar közönség előtt: hogy Jókai írta. E 15—16 novellát magában foglaló 4 kötet megannyi értékes gyöngyszem a magyar irodalomban. A 4 kötet ára 4 frt.
TARTALOM: I. köt. Chinchilla hg. — Kertild a szépet. — Baróthi Ilona. — A rutak rutja.
II. köt. Két m. nyugvó. — A vérontás anyala. — Petőfi ??? — A magyar „ur” Amerikában. — A hosszú hajú hölgy.
III. köt. A fránya hadnagy. — Még sem lesz belőle tekintetes asszony. — Hol le zúnik két év múlva? — B. Józsefka Miklós. — Egy szó, ok, a ki el nem áll.
IV. köt. A fekete sere. — A sajtó és a censura Magyarországon.

JÓKAI MÓR. „A köszívü ember fiai.” Regény 6 kötetben . . . . . 6 frt
„A köszívü embőr fiai” Jókai egyik legnagyobb műve minden tekintetben, s nem annyira regény, mint hű korrajza az 1848—49-ki regényes eseményeknek; szerencsés kiválasztása ez a legnagyobb jeles-leteknek, s a tárgyhoz méltóan, elragadó ékes-szóvalással és megható nyelven van írva. — Ki e kor-egész magasztos nagyságában látja azokat felele-venitve; míg az ifjabb nemzedékeknek sok oly fensé-ges képet mutat, melyet a szárazon irt történeti-
művökből sohasem látna meg. A nemzet nagy küzdel-
mének e po pé á ja ez, kötetlen nyelven van írva
ugyan, de bizonyosan minden magyar szívhez meg-
találja az utat.

Az **Ember tragoediája.** Irta Madách Imre. III. kiadás. Ára 2 frt. Az egész mű nagyszerű tableauk sorozata az emberiség évezredekét ölelő történe-
téből, kezdve a Pharaoktól, s átmenve a Görög és római világ nagyszerű társadalmi vajadásain — a szellemi (Reformatio) és politikai (francia for-
radalom) felszabadulási küzdelmein, a jövő mindent
nivellirozó socialis tengődéseig. A mű, mind alap-
gondolata nagymérvűsége, mind az egyes korszakok
találó fastése által a világirodalom hasonnemű
művei közt méltó helyet foglal, sőt ezek felett a
világosság és tömörség előnyével bír. — Magyar
mű a külföldön hasonló méltánnyalással még nem
találkozott, s maradandó becsét tulajdonit neki
századok múlva is.

Lázár Kálmán, gr. A lég urai. Képek a madárvi-
lágából. Hat gyönyörű nagy képpel. Diszkötésben
5 frt 50 kr.

Petőfi válogatott költeményei két kötetben. I. kötet. Elbeszélő költemények. II. kötet. Lyrai költemények. Sajtó alá rendezte Gyulai Pál. Csinos miniatur-kiadás, díszes keménykötésben. E kiadás a kedvelt népköltés legértékesebb, válogatottabb s néhány még kiadatlan, valamint cenzor-
törlésektől kiegészített munkálatait foglalja magá-
ban. Ára egy-egy kötetnek 2 ft 80 kr.

TARTALOM.

Cikkek: „A határőrvidék és a határőrök.“ (Vége.) — „Az én szobám.“ (Költmény.) *Kenézy Csattartól.* — „Mária Antoinette börtöne.“ — „Egy anya áldozata.“ (Zárdattörténet) — „Hazánk egynehány középkori műemléke.“ (IV. A szécsi káptalan egyik kapuja.) *Myskorszky Viktortól.* — „Sámson és Delila.“ (Doré illusztrált bibliája.) — „Egy menyasszony hozományai a XVII-ik században.“ (Vége.) *P. Szathmáry Károly-*

tól. — „A természetfölötti költészetben és a tudományban.“ *Lukátsffy Auréltól.* — „Egy hét története.“ *Vadnay Károlytól.*

Képek: Horvát határőr. — Mária Antoinette börtöne a párisi Conciergerieben. — A szépesi káptalan egyik kapuja. (Myskorszky V. rajza.) — Sámson és Delila. (Doré illusztrált bibliájából.)

Irodalom.

— (*T. Lucretius Cirus tanköltménye a költészetről.*) Fábrián Gábor tudósunk fordította le s az egész „De Rerum Natura“ című híres köteténynek ez csak V-dik könyve, melyet a fordító azért adott ki, hogy a mutakozó részvdt felől tájékozva legyen, ha vajjon az egész műnek akad-e elég pártolója. Ohajtjuk, hogy ez 52 lapra terjedő füzet fogadtatása arról győzze meg a fordítót, mikép közönségünk szereti a magas és emel-

kedett szellemű műveket. A füzet Aradon jelent meg ára 50 kr.

— („Az adó.“) Értekezés Magyarország adóreformjára felől, tekintettel a fogyasztási adó, a dohánygyedmiráság, valamint a lotto s bélyegjövődök és az illetékdíjak megszüntetésére. Irta Mellyes Belizár, Nagy-Maros városi jegyző. Pest, Fekete Bernát könyvkereskedő bizománya.

Ujdonságok.

* (*A tudományos akadémia ünnepélyes közgyűlése*) május 28-ikán délelőtt volt, nagyszámu és igen díszes közönség jelenlétében, dacára, hogy a program vajmi sovány tartalommal kecsesgettett. Az ülésen mind a két elnök: Eötvös és Lónyai megjelent. A megnyitó beszédet Eötvös tartotta, szöve az akadémia szervezetenek közelebbi átalakulásáról. Arany János titkári jelentése szintén érintette ezt. Előbb inkább nyelvemivelő társulatnak tekinté magát az akadémia, mint szorosan tudományos intézetnek. Összes törekvése a nyelv csinosodására, bővülésére s a nemzeti tudomány terjesztésére volt irányulva. Jegyzőkönyvei családí színezetűek. De ez egyszerű szervezet eredményeiben minden tiszteletünket megérdemli! Utóbb következett az osztályokba, majd az osztálycsoportokba való elkülönzés. Később bizottságok alakítottak, s csak az osztályok állandó elnöksége és költségvetésüknek elkülönzése maradtak fenn ohajtásul. Az előbbinek elég van téve az új alapszabályok által. Ezen az alapon már akadálytalanul művelhető a szakszerű tudomány. De bár csak maradna fenn valami a régi „nyelvemivelő társaság“-ból ezután is az akadémiában, midőn a magyartalan magyarság irodalmunkba oly inváziókat tesz! Ez ohajtással tért át Arany az akadémia működésének statistikai adataira, melyeket a kiosztott jelentés bőven tartalmaz. Végül az akadémia halottairól emlékezett meg, kik is a következők: Karácson Mihály, ki gyakran jelent meg az akadémia asztalánál, mintegy érezve, hogy nagy sietséggel véghezheti be csak munkáját Budapest történetéről, Greguss Gyula, e fiatal munkás, Wats Tamás, Gebhardt Ferenc, Győri Sándor, Szentkirályi Zsigmond, Moutalambert Károly, dr. Rau Károly. Ezután Jendrassik Jenő tartott emlékbeszédet Balassa János fölött, mely hosszadalmas és nem elég kerekded volt; Keleti Károly pedig értekezett „a művészetéről, mint nem-

zetgazdasági tényezőről,“ az ipar és művészet közti viszonyt fejtegetve. Ezután Gyulai Pál, az első osztályi titkára, jelentette be a pályázatok eredményét, mit alább közlünk.

* (*A tudományos akadémia nagygyűlései*) a mult héten folytak le. Az idei nagyjutalmat (200 arany) Frivaldszky J. „Jellemző adatok Magyarország Faunájához“ című munkájának ítelték oda; a kisebrendű Marczibányi jutalmat pedig Hunfalvy János „A magyar birodalom természeti viszonyai“ című művének. A pályázatok meddők voltak. Csak egynek adtak ki díjat, a Fáy-féle nemzetgazdasági kérdésre a Kautz Gyula művének (s ennek is megvárosokkal). A többit, köztük a Nádasdy-féle költői beszély föladatát, újra kitűzik. Az aesthetikát azonban, melyre már háromszor tűzték ki sikertelenül a hölgydíjat, megbízás utján javaslat megírtni. A Marczibányi-nyelvkérdésre (a nyelvünkbe csúszott hibás szólásmódok kifejtése) egy pályamű sem érkezett. A Sámuel-díjat (15 arany) a Vambéry Ármin magyar-török szövelemzésnek adták ki, mint a lefolyt évben fölvasott nyelvészeti értekezések legjobbikának. Az akadémia ez idén két új jutalmat tűz ki: 1873. jan. 31-dikéig 40 aranyat a Vitéz-féle alaplól: „Bonfinus mint történetirő jellemzésére,“ s 1871. jan. 31-dikéig 30 aranyat a Gorove-alaplól „A magyar iskolázás rajzára a XVI-dik században.“ Végül megemlítjük, hogy Greguss Ágost bölcsészeti rendes tagot helyezék a nyelv- és széptudományi osztályba. A tagválasztások következők: Székács József tiszteletbeli tag lett; rendes tagoknak megválasztottak: Than Károly, Krsupér István, Margó Tivadar; levelező tagoknak: Barsy József, Nagy Imre, Jakab Elek, Zichy Antal, Frankl Vilmos és Pauler Gyula; külső tagnak pedig Schmidt Adolf jeni tanár. A Marczibányi-pályadíj, melynek tárgya volt: „Idegenszerűségek a magyar nyelv használatában“ s mely már 3-szor

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

22. szám.

Pest, 1870. Junius 2.

VI. évfolyam.

A határőrvidék és a határőrök.

(Vége.)

A határőrség intézménye — mint láttuk — a föld művelésén alapult. E területen azonban földet csak az szerezhetett vagy bírhatott, ki már meg- utóbbiak minden oldalról az ezred területe által vannak is körülvéve; sőt ezek még bizonyos, igen nyomasztó szolgálmányoknak is alája van

Horvát határőr.

települt volt ott, s a szomszédos országok polgári lakói, valamint maguk a határőrségi városok polgárai sem részesülhettek ezen jogban, habár ez nek vetve. Így Brodban megütődve láttam — ugymond francia utazónk — egész utcákat *jabá-zalbil*, melyeknek a legesekélyebb tűzvész esetén

is szalmaként kell elégniök. Kérdésemre azt felelték, hogy e faházak azért keletkeztek, mert a katonai parancsnokság az erőd kerületében 2400 lábnyira a falaktól, nem enged kőből építkezni. Azontúl a város lakossága polgári kormányzat és törvények alatt áll.

Kivételkép szabad a katonai határörvidéken idegeneknek szerezniök földbirtokot, hogy azon kohót, gyárat vagy raktárat alkothassanak. A papok, hivatalnokok és tisztek tulajdonúl egy-egy házon s egy hold nagyságu kerten fölül többet tulajdonúl nem birhatnak. A határörvidégi tisztek zsoldjaikból élnek s ezenkívül szabad lakást s egy kert és gyümölcsös élvezését nyerik, miknek föntartása és művelése a határörök kötelessége, tehát mintegy robotja! A határörvidégi altisztek a földművelő határörvidégi néphez számíttatnak s úgy élnek, mint ezek. Azon kereskedők, orvosok, tanítók stb., kiknek megengedettett a határörvidégen megtelepedniök, három hold földet birhatnak s az egyiknek úgy, mint a másíknak, meg van tiltva földet bérbé vennie.

A határörvidék hadserege 1848 év előtt két, a Duna által elválasztott csoportozatra oszlott, melyek nyelv és fajra nézve is különböztek egymástól. A folyam baloldalán, Erdélyben s a temesi bánóságban magyarok és oláhok, jobb partján pedig, a Száva és mellékfolyói mentében szerbek és horvátok voltak. Mióta a székelyek (1848 ban) felszabadították magukat, a keleti csoportozat már csak a temesvári bánósági ezredből áll, a nyugati azonban négy katonai kerületből. E haderő parancsnoksága igen gyakran magára a bánra volt bízva. Az egyes csoportok ismét ezredí területekre oszlottak, 60—80 ezer lélekkel, az ezred pedig századokra, 5—6000 lakossal.

E területen minden fiatal ember húsz éves korától kezdve a katonai határörvidégi haderőhöz tartozik, ha csak valami nagyobb testi hiba nem teszi alkalmatlanná a szolgálatra. E szolgálat alól sem megváltás, sem helyettesítés által meg nem váltatta magát, s a mult század óta ezen sereg nem csak a határok őrzésére fordítatik, de részt kell vennie külföldi háborúkban is.

Béke idején a határörvidégi katona nincs mindig fegyver alatt. Hétről hétre beszóllítják őket fegyvergyakorlatra azon különböző örségi állomá-

sokra, melyek cordonnak neveztetnek, melyek a török határ hosszában egymástól igen rövid távolságra vannak; ezen állomások egyikétől a másíkáig éjjel nappal patrolok cirkálnak, nem annyira az ellenség, mint inkább a csempészek szemmel tartására. A határörvidéket mintegy 100—120 napot szolgál.

Hacsak a század területén kívül nincs elfoglalva, a határörvidégi katonát családja tartozik ugy élelemmel, valamint dísz és közönséges egyenruhával is ellátni. Ha területéről elviszik, az állam zsoldot fizet neki s gondoskodik ellátásáról. Földadót a határörvidék nem fizet.

A határörvidékeknek 14 gyalog-ezrede van s ezek mindegyike négy négy zászlóaljból áll, melyek kora s legénység kora s szolgálati ideje szerint van beosztva. Háboru idején mozgósíttatnak s a két első zászlóaljnak kell elindulnia, melyek valóságos mindegyike négyezer ötszáz embert számitanak, az 1500 legényt számitó tartalékkal együtt. Ekkor a harmadik zászlóalj — mely a tulajdonképi tartalékokat képezi — fordítatik az otthoni szolgálatra; ha azonban ez is hadba vitetik, pótolja a negyedik zászlóalj. Ez utóbbi két zászlóalj nincs rendszeren felszerelve, mert az államtól csak puskát meg tölténytartót kap.

Szám adatok mutatják, hogy a határörvidék rája rótt iszonyu véradón kívül még roppant pénzadót is visel; szám adatok mutatják, hogy az állam évenként milliókat feccsével el azzal, miként egy egész tartomány lakosságát hasztalan fegyvergyakorlatokra kényszeríti s a legjobb erőket a munkától — e nagy tökéttől — elfogja, s szám adatok mutatják, hogy a határörvidék mostani szerkezetében az örszág évenként 6 millió frnyai vesztéséggel jár. Így a francia író szól.

Valóban ideje tehát, hogy örszágunk ezen jelentékeny terjedelmü része valahára visszakapcsoltsáék s polgárosítsáék. Hogy a föld felszabadítsáék s azzal együtt majdnem másfél millió lélekre rugó lakossága is, mely egyenruha alatt oly rabszolga volt eddig, milyennek mása Európában nem létezett.

Közszabadságunk biztosítására pedig csak szabad emberek kelleneek nekünk. A rabszolga zsarnokság teremtménye, eszköze, a zsarnokság eszköze pedig ellensége a szabadságnak!

Az én szobám.

Különbén itt nincs semmi nagyszerű,
 Azt jó lélekkel mondhatom;
 Egy pár avított szék, görbe asztal,
 Sok ájtatos kép a falon . . .
 Biz' így van a'! s állítani nem merem,
 Hogy másképp lesz-e valaha.
 Így volt ez hajdanán is, úmbár
 Minden másképp lett volna, ha . . .

Ha! — hát új bútor illett volna' belé —
 Így azzal soh' sem kérkedé.
 No, de bár nem szép kis szobáeszküm,
 Van legalább története
 A történet nem új, sőt egyszerű
 Minden nap megtörténhetik,
 Hogy elmondom — hálám rovom le
 — Hát nincsen semmi érdek itt!

Az én szobámban esztendők előtt
 Egy jó öreg anyó lakott.
 Szegény! mást nem tudott csinálni,
 Elműködte a napot.
 Szobáját még egy perere sem hagyá,
 — Kivéve a nagy ünnepet —
 Akkor a szentegyházba ment el,
 Hol buzgalommal térdelgett.

Egyszer azonban — pünkösdi ünnepén —
 A templomban senk' volt jelen.
 Ágyban feküdt, nagyon beteg volt . . .
 — Meg is halt másnap reggelen.
 . . . A temetése nem volt szomorú,
 Nem is sírátt senki se,
 Csak letették a sírgödörbe,
 S keresztet szúrtak fölébe.

— Azóta én öröklöm e szobát,
 'Tudj' isten, mily jog-alapon?
 Elég hozzá: úr vagyok én itt,]
 Sőt kis király — ha akarom!
 Sétálgatok kedélyen föl s alá,
 Ha tetszik: helyet foglalok.
 Az ablakon át nagy gyönyörrel
 Nézem az áldozó napot!

Azután éjjel¹ halgathatom is
 A tücsök trillás énekét.
 Semmit se tesz, nem tart sokáig,
 Legfeljebb hát — csak reggelig.
 Most friss erővel munkához fogok,
 — S szívenben hála húrja rezg,
 Rágondolván a jó anyóra:
 Hogy az isten — nyugtassa meg!

Kenéz Csátár.

Mária Antoinette börtöne.

Hogy III. Napoleon a népet elfoglalva, időt ne engedjen neki forradalomról gondolkodni s alkalmat: torlaszokat emelhetni, oly óriási építkezéseket tesz, miként azon egykori római császárok s későbbi zsarnok pápák, kiknek történetéből tanulta politikáját. Napoleon ezen politikája miatt a régi Párisnak el kell tűnnie, hogy egy újnak engedjen helyet, s a történelmi nevezetességű épületek egymásután pusztulnak el.

Így tette rá a pusztítás kezét ama nevezetes börtönszobára is, mely minden másnál hatalmasabban emlékeztetett rá, hogy e földön minden mulandó és ingatag, még a koronák s azok viselői is. El kellett pusztulnia azon fülkének is, melyben a szerencsétlen Mária Antoinette, XVI. Lajos hitvese, utolsó napjait töltötte, mielőtt a vesztőhelyre lépett.

A Conciergerienek, melyben ma a vizsgálat alatt levő foglyokat tartják, s melynek feketéltő tornyai a Szajnában tükröződnek vissza, félelmetes története van. Hajdanában a parlament börtöne volt, melyben az akkori gyalázatos igazságszolgáltatásnak számtalan áldozata nyögött. A nagy francia forradalom idején, az 1792. diki szeptemberi napokban a főváros tanácsa által rajongóvá ett nép itt 288 királyi párti foglyot koncalt föl s

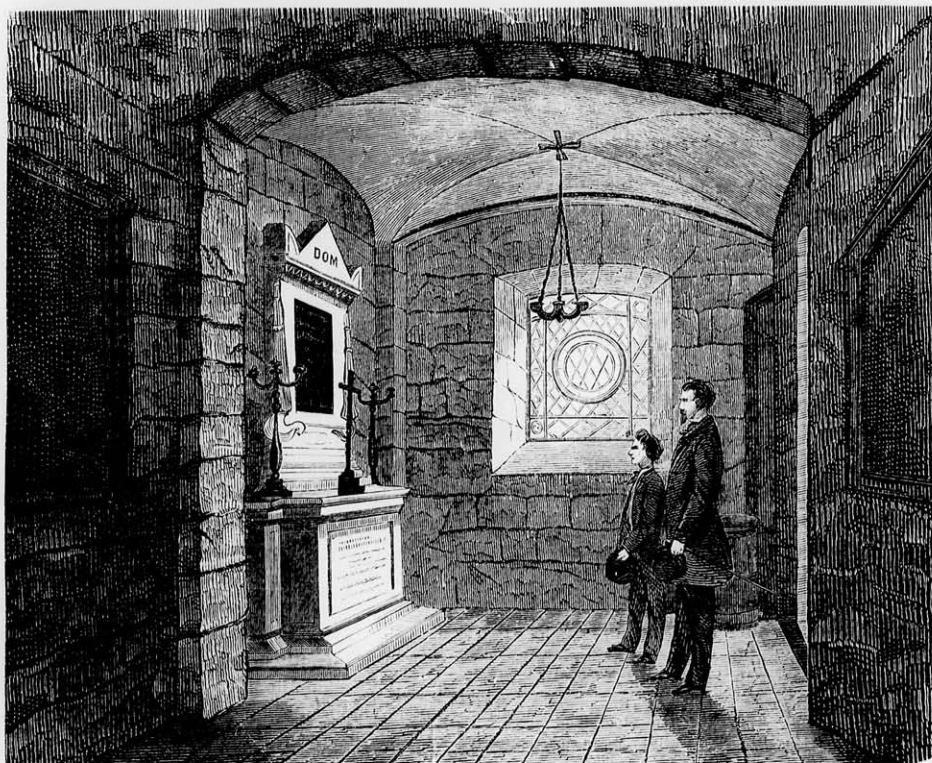
vége ezen épület rettenetes falai között töltötték el a guillotinenek szánt szerencsétlenek a kivégzetésük előtti napot, s innen vitték őket másnap reggel kétkerekű talyigákon a Concorde térre, hol a hóhér már várt rájuk. Itt ült Mária Antoinette királyné, az „özvegy Capet“ — miként az ítélet nevezte — egy nedves, sötét szobában, melyben spanyolfal mögött volt rothadt szalmazsák és szennyes takaróból álló ágya. Innen kellett tiz egész héten át hallgatnia, éjjel-nappal a fölylő és becsukódó börtönajtók csikorgását, a durva bűnösök lármáját és ordítását, trágár nők danáját és kacagását, s azon dözsölő zsoldárok gonyolódását, kik szobájában őrizték őt. Miután meghallgatta halális ítéletét, innen írta 1793. okt. 16-án azon szomorú levelét sógornöjéhez, Erzsébethez, mely lélek nagyságáról s magasztos vallásos és erkölcsi érzelméről tanuskodik, különösen fiát kérve arra, hogy szülőinek gyilkosai iránt soha se tápláljon semmiféle bosszúérzelmeket. E levél, mely emlékövébe van bevésve, tudvalevőleg halála után csak huszonkét év múlva lett köztudomásúvá, mert Robespierre magánál tartotta volt, nehogy tartalma szólnaht geszszessen a kivégzett királyi pár, s utálatot kivézői irányában. Innen ment Mária Antoinette a vesztőhelyre. Midőn 1816-ban

ismét a trónra jutottak a Bourbonok, XVIII. Lajos ezen börtönszobát sekrestyévé alakította át, melyben három nagy festmény a királyné utolsó napjaiból ábrázolt jeleneteket. A falba egy fekete márványtábla volt illesztve következő latin, állítólag maga XVIII-dik Lajos által készített fölirattal:

„A legmagasabbnak nevében! E helyen szentvédett osztrák Mária Antoinette Jozefa Johanna, XVI. Lajos özvegye, miután férje megöletett s

tatott át, a megváltás 1816-dik, XVIII. Lajos uralkodásának 22-dik évében, a rendőrmester, de Cazes gróf vezetése alatt. Bárki is vagy jelen ezen helyen: tisztelj, imádkozzál, csodálj és kérj.”

Ez emlékezetes helynek már azelőtt is kellett változtatást szenvednie, most azonban egészen átalakítván a Conciergerie, el kellett véggkép pusztulnia, valamint azon cellák sem léteznek többé, melyekben 1794. jul. 27. és 28. dika közt

Mária Antoinette börtöne a párisi Conciergerieben.

gyermekét tőle elragadtatták, 76 napon keresztül nyomort, búbánatot és megaláztatást; de erényére támaszkodva, miként azelőtt a trónon, úgy most börtönében is a sors minden változata fölé emelkedettnek mutatkozott. Végre a legelvetemültebb emberek által halálra ítéltetve, itt irta kimulása előtt, 1793. okt. 16. án az áhítat, bátorság és erények örök emlékét. Midőn végre a királyság ismét helyreállítotott, a börtön kápolnává alakít-

éjjel Danton, Roland asszony, Robespierre, St. Just, Fleuriot és társaik ültek.

III. Napoleon nem szereti a forradalmak emlékeit. Azért vágatott át egész utcákat s aszfaltotatott és makadamizáltatott, mert a régi burkolat mindegyik köve egy-egy forradalmi emlék volt, mindegyik szerepelt volt a torlaszokban. Az emlékek pedig ismét fölelevenedhettek és ismét testté válhattak volna!

Egy anya áldozata.

(Zárdátörténet.)

A következő elbeszélés valóságos tény, mely nagyobb részt saját szemeim előtt folyt le, s melynek szereplő főbb személyei személyes ismerőseim s barátim. E történetet úgy akarom csak elmondani, a mint én azt átéltem, minden hozzátoldás és ékítés nélkül, egészen egyszerűen. Az egész Galiciában történik, és pedig azon lengyel nemes kastélyában, kit annyi lovagiasság, költészet és áldozatkészség ékit, s melyet a híres Metternich-politika, alattvalóiban hallatlan módon megfizeteltetett. A föllépések, melyek a kormány által előidézett parasztlázadás alkalmával előtérbe léptek, oly izgató természetűek valának, hogy a történetíró szereti azokat mellőzni, nehogy hitelességét kockáztassa. E politika, melyet az egykor ünnepelet államférfi mint szükségképenit állított föl a lengyel nemességet illetőleg, semmivel sem volt menthető s csak arra irányult, hogy őket a német elmentől, melyhez természetesen vonzódtak, elidegenítse.

E borzalmas időszak előtt laktam én az én történeti nevezetességű kastélyomban, Galiciában, a sambori kerületben, hol egykor az ugynevezett ál-Demetrius, kit a drámaírók: Schiller, Hebbel s utánuk Laube Henrik műveikben megörökítettek, szép Mariannája s ennek atyjával sokszor időzött, s hol az orosz trón elfoglalását célzó hadjáratok is nagyobb részt születtek. A napoleoni hadjárat alkalmával az oroszok azt kórodává változtatták s annyira elékteleníték, hogy akkori tulajdonosa, a régi híres család egy sarjadéka látni sem akarta többé s eladatni parancsolta; így jutott ez az én családom birtokába. Nemesak e történelmi nevezetessége miatt, hanem mivel a lengyelek szebb multjának egyik legszebb s legjobb korban megtartott erekléje s impozáns nagysága, tornyai, sáncai s bástyái sok történelmi nevezetességet s érdekes régiségeket képviselnek; e vár valóságos búcsujáró hely volt; ide vonultak a lengyel nemesek, hogy egy napot az előidőknek szentelve, itt elmélkedjenek át. Azonfelül e vár fekvése is valóban oly paradicsomi szépségű s a falak- és bástyákon a nyugpontok oly elragadó látképet nyújtanak, hogy mindezt összevéve: messze földről vonzódtak hozzám a látogatókat.

Ezek közt volt a szomszéd földbirtokos család is, S. . . ur ifjúságát Varsóban töltötte, hol, mint a szépművészetek kedvelője, vagyona egy részének feláldoztával, egy értékes képgyűjteményre tett szert, melyet a hozzám szomszédos jószágra hozott s kiváló gond- és előszeretettel őrzött. Bár

éveiben kissé előhaladt volt, egy fiatal hölgyet vett nőül s vele nagyon boldogan élt. Földi boldogságát neje és két gyermeke: egy fiu s egy leány, alkotta. A hazájára nehezült veszélyek fölötti fájdalomnak ezek s képeiben keresett enyhületet. Övéi nagyon szerettek s mint finom, nagyvilági embert, mindenki tisztelte és szívesen látta, s mondhatom: körünknek födisze volt.

Meghalt, özvegye- s gyermekeinek ha nem is valami jelentékeny, de mindenesetre jól rendezett vagyont hagyván hátra. S . . . asszony, bár még fiatal és szeretetreméltó volt, nem ment többé férjhez; s számos kérés határozottan el lön utasítva, s mivel e mellett az önszeretet s önbüszkeség némi sérelme el nem maradhatott: vendégszerető háza mindinkább pusztább s elhagyottabb lett. E magányosság, mely néha-néha legközelebbi rokonai s szomszédai látogatása által meg volt szakítva, rá nézve kívánatosnak látszott, így annál háboríthatlanabban élhetett kedves gyermekei s férje emlékének, melyet leginkább az általa annyira becsült képgyűjtemény gondos őrzése által ápolt.

Ily állapot azonban nem lehetett hosszas tartamu. A gyermekeknek magasabb nevelésre volt szükségük, mintsem ezt a falusi élet egyszerű magányában föllelheték volna; elkerülhetlen szükségességgé vált merült fel, hogy a gyermekek magukhoz hasonlókkal hozassanak érintkezésbe, hogy kölesönös egymásrai hatás által fejlődjen, ismerkedjenek meg az élettel. E végből szokás itt a gyermekeket a főváros növeldéibe adni. Ha a szülők oly helyzetben vannak, hogy néhány évre maguk is Lembergbe tehetik át lakásukat, akkor ezt tenni nem is késedelmeznek, hogy az ifjúságra nézve ily fontos időszakban saját szemekkel őrkdjenek fölöttük. S . . . asszony, bármennyire fájt is neki, az első volt kénytelen választani. Most már csak a fölött forgott a kérdés: melyik intézetnek adjon előnyt leányát illetőleg.

A „Jézus szent szívéről“ nevezett (les filles du sacre coeur) apácák pár év előtt jöttek Franciaországból Lembergbe, s a nemes leánykák számára egy zárdai nevelő-intézetet alakítottak. Ez intézet kitünő hírek örvendett, és pedig nemesak a tanmodort és a gyermekekkel tapintatos bánásmódot illetőleg, hanem azért is, mivel ez intézetben a gyermekek azt a finom francia modort s a francia nők annyira nevezetes kecseltességét is elsajátították. A lengyelek, mint tudjuk, szigorú, mondhatnók: bigott katolikusok; e naiv jámborságukban az isten anyját szerenesetlen trónfoszt-

tott országuk királynőjévé tették s a kifejezés, melyet gyermeki bizalmuknak adnak: hogy e királynő meg fogja őket menteni, valóban meghatározó. Mivel tehát e francia nők ily jó hírben állottak, S... asszonyosság egy pillanatra sem késedelmezett; elment e jámbor szüzekhez s átadta nekik leányát, a legkedvesebbet, mit e világon bírt; mert azon közönséges előszeretettel fogva, melylyel az anyák leányaik iránt viselkednek, a fin csak a második sorba jött s a híres lemergeri jezsuitáknak lett átadva nevelés végett.

Az ügy tehát annyira-mennyire rendezve volt, csak hogy az anyának leánykájától elszakadása igen zokon esett, annál is inkább, mivel ritkán szabad volt őt meglátogatnia. Ezek az apácák ugyanis azon nehéz és terhes feltételt szabják az anyák elé, hogy gyermekeiket nemcsak hogy ritkán, s a mellett csak a legrövidebb időre látogathatják meg, hanem még a levelezésnek is igen szűk kört engednek; sőt szünidők alatt sem igen szívesen, s csakis kivételosen engedik meg a szülői házat meglátogatniok.

S... asszony átadta magát sorsának, vizagstalta magát, hogy pár év múlva, melyek utoljára is elmúlnak, leánya mint tökéletesen kiképzett fog hozzá visszatérni, majd boldogan férjhez megy s boldogságában ő is meg fogja találni a magát. Ezen gondolatokkal vizagstalta magát s fel nem tűnt neki, hogy sokáig nem kap levelet, sőt hogy az övéi is válasz nélkül maradnak. Hanem miért lett volna ő nyugtalan? Hiszen jobb kezekre nem is bízhatta volna gyermekét, s így maga tette fel az áldozatot, nem akarván a jó testvérek által megkezdett gyakorlatot megzavarni. Így mult el egy jó hosszú idő. Végre a zárdai tudósítványok nagyon is hosszú időközökre szorítottak, a vizagstáló gondolatok, melyeket ilyenkor elő szokott venni, hatályukat mindinkább kezdék veszíteni s mindennemű gondok merültek fel lelkében. Midőn e gondolatok tulsulyra emelkedve, tágtítani nem akartak, elhatározta, hogy Lembergbe utazik.

Az előkészületek erre nézve még nem érték végüket, midőn a zárdafőnöknő egy levele végre megérkezett; megérkezett, s vele a legborzasztóbb tudósítás is, mely az anyai szívet csak érthette: leánya meghalt!

A szerencsétlen anya fájdalmát toll nem képes leírni. Hanem az erélyes lengyel természet érvényesíté magát s megmenté őt. Befogatott s azon módon Lemberg felé hajtattott, hogy gyermekének legalább hulláját lássa még egyszer, hogy a szeretet utolsó adóját rója le. A mint a fővárosba érkezett, első gondolja, természetes, a zárdába-me-

nés volt. A főnöknő elkészülve e jelenetre, az anyai fájdalommal osztozó részvétét e gyöngédek kimélettel fogadta őt, hanem nem hallgathatta el, miszerint a ragályos bajban elhalt gyermeke már több napja el van temetve.

— Hogyan? — kiáltott fel a felbőszült anya; — hát nem vagyok én e gyermek anyja? Hogy lehetett előttem gyermekemnek halálát és betegségét eltitkolni?

Az apáca mentegeté magát, hogy ő az utolsó pillanatra reményt táplált a gyermek életbenmaradása iránt s a bekövetkezett halál után pedig nem sietett a gyászjelentéssel, gondolván, hogy elég korán fogja az találni az anyai szívet bármikor is. S a mély fájdalomnak ezzel be kellett érnie. Az anya azonban gyermeke sziájához vezetőt magát s hulláját ki akarta ásatni, s nagy fáradság s a hatóság közbevetése által sikerült őt ottól visszatartani. Végre sikerült arra bírni, hogy a sírt és Lemberget elhagyva, ismét jószágára vonult.

Mit is tehetett a szegény egyebet? Hattatért s fájdalomainak engedé át magát.

Évek multak el, s a környéken egyszerre különös hírek kezdtek szárnyalni.

Azt beszélték, hogy S... asszony leánya nem halt meg, hanem Franciaországba vitetett. Egy ottani heregei családnak azon szerencsétlenség jutott ki, hogy gyermekeit bizonyos korban mind elveszti. Az utolsó leánykára is, kit a herecgnő a bálványozásig szeretett, hasonló sors látszott várakozni. Az orvosok, mivel valami jobbat nem tudtak, azt tanácsolák, hogy adják a kicsit zárdába; a megváltozott életmód, szent imák befolyása és a jámbor környezetől remélték a gyermek megmaradását. A bigott szülők ráállottak erre s a zárdának egy milliót ígértek, ha leányukat tizenhat éves korában egészségesen adják vissza; a zárdaszüzek kiköték, hogy szülői ez idő alatt semminemű közlekedésbe se bocsátkozzanak vele s látniok sem szabad. A gyermek azonban nem kerülve ki testvérei sorsát, meghalt. A szüzek, hogy a megígért milliótól el ne álltessenek, azon gondolatra jötték, hogy halálát eltitkolják, egy a meghalhoz hasonló gyermeket bárhol is kerítsenek s ha kerítették, a szülőknek majd ezt adják a meghalt helyett. E végre — mondák — küldé a zárdá néhány apácát, kik a meghaltat jól ismerték, a rend minden bel- és külföldi zárdájában, hogy a növendékek közt a meghaltnak mását keressék s ugyane célból jött két jámbor szüz Lembergbe is. Itt S... asszony leányában a boldogultnak oly hasonmását talál-

ták, hogy kalandozásuk célját elértnek látva, a lembergi zárdával alkudozásra léptek. A remélt jutalom egy részének biztosítása után a leányt átengedték nekik s ők elszállították a párisi zárdába. A lembergi apácák pedig egy ragályos betegséget: a himlőt szerepeltették, melynek következtében a kis leánynak természetesen, meg kellett halnia. Mivel a ragályos betegség nagyon veszélyes az időkre nézve is, a hulla, mint ilyen körülmények közt rendszeren, erősen be volt göngyölve és befödve, úgy hogy tulajdonképen senki sem tudta, mi van abban a koporsóban, melyet egész szertartással temetnek. Ily módon álcázták a betegséget is, mivel a betegek szobájába csak a tisztaság egyéneknek volt szabad bemenetük. A szegény gyermeknek tele beszélték fejét, hogy isten előtt kedves dolgot cselekszik, ha lemondva anyjáról, gyermeki érzelmeit az isten oltára előtt feláldozza és az isten ujja által kijelölt művet, mint erre kiválasztott, létrehozni segítendő. Oh! ezek a jámbor nővérek nagyon jól tudják a fiatal lelkeket megdolgozni, úgy hogy ezek az ily s hasonló lelki ténykedéseket szívesen viszik véghez s az életre nézve elvesznek. Ezek voltak a hírek,

— mint mondók, — melyek a környéken először halkán, majd hangosabban és érthetőbben szájról-szájra terjedtek. E hírek forrásáról senki sem tudott semmit. És az esetről mindenki tudott valamit beszélni, s így jutott az el S... asszony füléhez is. Bármennyire határozatlan- és bizonytalanok voltak is e hírek, a szegény anya szívét édes reménnyel tölték el. Tevékenységi ereje, mint valami varázsütésre, ismét felélénkült.

Összeszedi magát, Lembergbe, s még egyszer a zárdai orvoshoz siet; átkokkal, s midőn ez nem segít, fenyegetésekkel igyekezik őt vallomásra bírni s elje tárja egy anyának isten előtti felelőségét. Hanem ettől mit sem tud meg többet, mint hogy leányát utolsó percében hagyta el, bár halva nem látta, mivel éppen azon időben vidékre hívták, hol több napig kellett időznie. S... asszony tehát elhatározta leányának nyomait Franciaországban keresni; azíve azt sugallta, hogy szeretett leányát ott fogja találni. Az értékes festmények, híres mesterek művei, melyeket férje hagyott rá, mentő talizmánként tüntek fel előtte, melyben a jövő tekintetéből fejének örökös szelleme él s jötevé sugárként tündöklök feléje s nekem alapos okom van hinni, hogy az anyának végleges elhatározására ezek lényeges befolyást gyakoroltak.

Abban az időben a Párisba való utazás sok kellemetlenség, nagy időfeláldozás s jelentékeny költséggel volt összekötve. A kitört parasztláza-

dás egy pillanatra minden vagyont megfosztott értékétől, a közlekedést megakasztotta, a készpénzt fölemésztette s a hitelt eltörülte. Hogy a határon túl érjen, arra volt még elegendő költsége, a továbbit azután a festmények egy részének eladása által remélte fedezni. A nélkül tehát, hogy valakit a titokba beavatott volna — mert különben nem minden ok nélkül félt, hogy az akkori nyomasztó időben kalandos tervében senki sem fog neki segédkezet nyújtani — a képeket összecsomagoltatta, s vigasztalódva lépett a nagy utra.

Párisban, hol akkor az öreg Czartoryski herceg képezte az ott időző földieinek központját, a nélkül, hogy utazási célját elárulta volna, sikerült megtudnia, hogy Franciaországban valóban van egy hercegi család, melynek gyermeki bizonyos korban egymásután haltak el s hogy az utolsó leány, mint azt a fúma Galiciában is beszélté, az ismert föltételek alatt egy zárdá szüzeire bízott, s ez a gyermek — tevék hozzá — valóban életben maradt s nem régen egy hercegnek lett neje, s igen boldog viszonyban élnek.

Mily erősen dobogott erre az anyai szív! S... asszony lelkében az megdönthetlen ténynek tünt fel, hogy az új menyasszony nem más, nem lehet más, mint holtak mondott leánya. Erről már csak meg kellett győződnie; lelkében már örömtelten szorította szívéhez a feltalált s feltámadt halottat.

Egyszerre azon gondolat villant meg agyában: mily szükségképeni következményei lehetnének ily viszontlátásnak leányára nézve? Mily zavar történne a családban, ha a valódi tényállás fölfedeztetnék? A szerető anya e gondolatoktól visszaborzadt. Hogy háborítsa ő meg leányának boldogságát? Azonban őt láttna s meggyőződnie, hogy ez valóban leánya, kellett, s ő ezt meg is tette. Azon ürügy alatt, hogy képeit akarja eladni, bejutott a hercegi családhoz. Valóban nagy önmeggyőzés, ritka önuralom s valóban hősiesség kellett arra, hogy anyai szeretetétől sarkaltatva, el ne árulja magát.

A fiatal hercegnében valóban elveszett gyermekére ismert!

Szeretett gyermekét boldognak, vidám-és megelégedettnak látta, s visszatért hazájába, hogy szívének kísérteit kikerülje. Leányát azután többé nem látta. Mélyen sebezhetette anyai szívét az, hogy drága gyermeke, kin egész lelkével függött, őt ennyire elfeledte; hanem hiszen gyermeke boldog, megelégedett volt. A hős anyának ez elég volt, s minden más érzelmet elnémított.

S... asszony még ma is el esendően és vissza-

vonultan szerény jövedelméből. Boldognak nem is; s ez a gyermek vigasztalás- és örömeiben tölti boldog. Gyermekére nézve meghalt másodsor napjait.

Hazánk egynéhány középkori műemléke.

— *Miskocszy Viktortól.* —

IV. A szepesi káptalan egyik kapuja.

A szepesi káptalan, emlékszerű kettős tornyu épületeivel, egy még épségben lévő középkori székes-egyházzal, püspöki és kanonoki díszes várhoz hasonlít; a káptalant minden oldalról

A szepesi káptalan egyik kapuja. (Miskocszy V. rajza.)

körül fogó, lőrészekkel ellátott rovátkos köfalazat; a nyugoti és keleti oldalon lévő tornyok alatt léteznek a kapukkal elzárható bejárások, azok közt a keleti kaputorony alakját jelen képünk ábrázolja; a kapunyílás fölött a felső emeleten a nélkülözhetlen őrszoba létezik; meglepő a nézőre nézve azon szép tájkép, melyet a kapu nyílása

arról az oldalról nyújt; lent Szepesváralja templomainak tornyai és csinos házsorai, a háttérben pedig a szepesi várnak impozáns romjai látszanak; az egészet a kapu tágas boltozata mintegy keretül fogja be.

A szepesi káptalan díszes székes-egyházának leírását e lap 1867-dik évfolyamának 10-dik szá-

Sámsom és Delila. (Doré illusztrált bibliájából.)

mában közöltem; jelenleg érdekesnek tartottam a káptalan egyik tornyának rajzát bemutatni, mert meglehet, hogy ma vagy holnap ezen torony is lebontatik, és így legalább rajza marad meg.

A szepesi vár építési ideje homályban vész el; sokan állítják, hogy a magyarok bejövetele előtt már létezett volna, későbbben a Zápolya hatalmas

család ősi vára volt, ma már csak tornyainak és falainak időröngálta romjai láthatók; újabb időkben sokat szenved e vár a kincskeresők által, kik a vár pincéiben tömérdek kincseket véelve, annak kiásatása végett nagy rombolásokat visznek véghez.

Sámson és Delila.

(Doré illusztrált bibliája.)

E nagyszerű munkából, mely francia nyelven ezer meg ezer példányban, német fordításban pedig már két kiadásban terjedt el a világ minden részén, mai számunkban a „bírák könyvéből“ a Sámson és Delila történetét ábrázoló szép képet nyújtjuk olvasóinknak.

A filiszteusok óriásan erős és vad ellensége, Sámson — kit egy szép nő szerelme lebívt — az előtte drága öltönyben és fiatalága teljes szépségében álló hölgynek bevallja rendkívüli testi erejének titkát, mely hajában rejlik. Fejét olló még soha sem érte, s teljes hosszú fürtökben lógg le haja.

A hősnek gyermekes bizodalmaért gyalázatosan kellett eselődnie. Midőn fejét kedvese ölébe nyugasztva elaludt, ez árulója lőn s levágta haját. Erejét így elvesztve, a filiszteusok kiszúrták szemeit s börtönbe veték őt.

Haja azonban ismét megnőtt s ezzel együtt ereje; s egy napon, midőn a filiszteusok nagy ünnepélyre gyűltenek össze, úgy ölé meg őket és önmagát, hogy megrázva a díszesarnok oszlopait, összeomlasztja az egész épületet fejeik fölött. E hatalmas jelenetet Doré egy másik képben merész vonásokkal ábrázolja.

Egy menyasszony hozománya a XVII-ik században.

Közi: *P. Szathmáry Károly*

(Vége.)

Aranyművek.

Azon ládában egy kis festékes fias ládáska. Ebben vagion: Edgy pántlika formára csinált Gyémántos rózsza, egy függőske rajta, 64 gyémánt benne.

Más pántlikaformára csinált gyémántos rózsza 97 gyémánt benne.

Harmadik pántlika formára csinált rubintos rózsza, 42 rubint benne.

Ezt kivették az tokjából, edgyik fiában van a ládának.

Item Edgy gyémántos függő 58 gyémánt benne.

Más gyémántos médály*) fegyver derék formára csinált, megtörött 31 gyémánt benne, 2 gyémánt heja.

Edgy fekete zománczos kézre való, negyven gyémánt benne.

Edgy tokban hét arany gyűrűk, öte gyémántos, kettei rubint's, s egy ezüst sarkantyús gyűrű.

Edgy kis schatulyában egy darab kézre való, 10 gyémánt benne.

Más darab kézre való, 8 gyémánt benne. Azon-

kívül is négy gyémántok aranyba foglalva, azon schatulyában 12 rubintok holmi dirib-darab arany-boghilárokkal és valami aprólék gyöngyökkel.

Edgi hajban való tü, 44 rubint benne.

Más hajban való tü 2 gyémánt benne.

Edgi gyémántos rósa 11 gyémánt benne.

Edgy hajban való virágh, 3 smaragd és hat rubint benne.

Edgi rubintos láncz, feketet s fejez zománczos 79 remekekbul álló 190 rubint benne.

Edgi sima kis eszes*) láncz.

Edgi bokor zománczos arany perocz.

Edgi rubintos gyémántos függő, két gyémánt, s hét rubint benne.

Más függő 3 gyémánt, egy rubint s egy safil (zafir) benne.

Edgi gyémántos rubintos gyöngyös láncz, zománczos 36 remekekbul áll, 18 rubint, s 18 gyémánt benne.

Két kis fulbevaló pántlika, 2 kis gyémánt benne.

Edgy kis gyenge arany lánczocska.

Más gyenge arany lánczocska jó hosszú, chez való egy kis darab arany láncz.

*) Médaly alatt befoglalt és ékkövekkel korulra-kott emlékpénzeket, vagy miniatúr képeket értettek.

*) Az S betű alakú szemekből álló láncot érti alatta.

Nyólez arany remek, 's egy boghlár.

Edgy schofiummal vert függő.

Edgy pántlikára csinált gyöngyös boghlár, 7 smaragd, egy öreg babszemnyi gyöngy, közönséges apróbb gyöngi 7 vagon rajta.

Két bokor arany perecz.

Hat arany remek.

Két kis darab arany láncz.

Három romladozott arany boghlár.

Edgi gyémántos, 32 remekből álló arany láncz 34 gyémánt benne.

Edgy bokor rubintos smaraghdusos fülben való 19 smaraghd benne, két rubint, s két szem orientalis gyöngy benne.

Az inventaláskor meghaláltunk volt benne vótkezni, de a mint azután revidealtuk Váradon az hites Eötvös mesterek előtt, nem kézre való hanem fülbevaló.

Két arany láncz remek, két boghlároeska.

Edgy romladozott függő 6 rubint, s 3 gyémánt benne.

Edgy forgács^{*)} arany láncz.

Edgy giémántos boghláru rósás Gyöngyös pártá; három öreg gyémántos boghlára vagon, kikben 15 giémánt vagon.

Ismét négy apró boghlár, edgi egy giémánt benne.

Edgy arany esipkéből csinált fodor.

Más egy kis fejér esipkegallér, gyöngyös rózsák rajta.

Edgy darab Schofiummal szőtt függő.

Edgy papirosban takarva teezin selyem függő 's fényes ezüst gallérfüggő.

Má s i k s z e k r é n y .

Más tarka szekrényben egy fejér iskatulya, teli gallérokkal; többi között egy giöngyös gallér 12 rubintos boghlár rajta.

Edgy új eseh süvegh szép fekete.

Edgi papirosban takarva valami arany gallond, sima és fényes, szélesebb, 's keskenyebb.

Azon fejér Schatulyában egy varrot kézre való esipkés tászli hat arany boghlár rajta.

Minden fejér ruhát az aszonnak, a mint maga ő Naga az aszony ezen ládában berakta, s a mint mondgyák senki hozzá nem nyúlt, hanem a szerint vadnak, és mi is úgy peszételtük be, az Hop mester ur peszétivel, nem győzván holmi didbátot mind fel írni.

Ugyan ott egy fekete bárony pectorale nyesttel bélett.

Azon ládában edgy zöld kamuka szoknya, mezin bársony az válla vékony ezüst prém az alján.

Edgy kék virágos atلاع szoknya egy rend széles arany prém az allyán.

Egy fekete virágos szőr kamuka kis mente nyesttel bélett.

Edgi kis fekete perpetha palást, béletlen.

Edgi kis pectorale nyesttel bélett, egy vászon kendő.

Edgy kezkenő, két himjő^{*)} kész, melyet az rámaról vettek le.

Más egi himes keszkenő.

NB. Tizenkét egyben járó merő aranynyas czapa-poharok, az Aszony ő Naga ezimere, 's neve vagon rajta.

Kilencz fejér ezüst kalanok az aszony ezimere, neve rajta.

Kilencz ezüst villák, azok is fejérek.

És egy ezüst hamvavevő.

Ezeket tartotta megh az Ur, az arany pereczért és arany övért, kiküldvén az Aszony ő Naga cöket, az ur is megadgia az poharakat, kalanokat és villákat. Ezekben vagon ezüst m. n. 24 P 36.

Vagon két derekaly tokostól, kék gyapottal szőtt tarka tokjai vadnak.

Négy vánkoso, ketteőnek kék atlasz az bori-tékja; ketteinek zöld atلاع.

Egy darab vászon cöszvetekerve.

Három új reezés vászon kendeők.

Egi tüzet sáhos vászon, abrosznak való.

Egy daraboeska tányér-keszkenőnek való vászon.

Vagon egy kis veres tarka láda, dib dáb edgyet-más vagon benne.

Item Más kis zöld láda festékes, ezis holmi edgyetmás didbátot tart. Ebben vagon egy schofiummal, ezüsttel varrot férfi ing, melyet jegyben adott volt az aszszony az Úrnak.

Vagon egy vasas kis ládacska, egi jeczés (jegyzés) benne, ismét vagon 3 fejér bokaly esése.

Vagon huszonöt ön tálak közép-szerűek, az Úr, 's az aszony ezimerek, 's nevek rajta n. 25.

Kisebb öntalak n. 4. maga ezimere rajta az Aszonnak, maga pénze ára; ezek az négy.

Item Tizenegy giünnölesnek való ön lábas esészek.

Item Öt cöregh öntalak, az ur és az aszony neve és ezimere vagon rajta.

Item Tizenhárom öntalak vadnak, melyekben az ur ezimere és neve vagon mezve.

Tizenhat konyhára való réz kenderok n. 16.

*) Hasonlított a gyaluforgácshoz.

*) Himvarrást ért

Egy eöreg kétfülü ón kondér.

Egy zöld viseltes láda.

Item. Adott az Ur eö Naga az Brassai gazdájára egy pecsétes Commissiot (utalványt), maga subscriptója (aláírása) alatt, hogy az mely élest az Bonyhai tisztartó az Úr eö Naga számára Brassóban szállított, mikor az aszony reá küld visza adgya.

Nevezet szerint.

Egy hordóban vagion bor Ur (veder) . n. 38.

Másikban . . . . . n. 26.

hármadikban . . . . . n. 36.

Negyedik hordóban . . . . . n. 31.

Liszt vagion 22 zsákkal.

Aszú szilva egi zsákkal.

Kása egy zsákkal.

Két kő só.

három darab só.

Melyet mi eddigh így peragolván (végezvén) szorgalmatosan ennek nagyobb bizonyására adgyuk ez ny kezeink írása és pecsétinkel megerősített levelünket meghemlitet Nagos Alia Mária Aszkn fide nostra mediante (hitünk alatt), die et Anno supra notatis. (A fentebb jelzett évben és napon.)

Idem qui supra.

(Ugyanazok, kik fentebb.)

Correcta nonnullis in locis pereosdem.

(Némely helyen ugyanazok által kijavitva.)

Gregorius Pongraz et Franciscus Szalárdy.

Eredeti két és fél iven, Szalárdy keze írása.

Megvan a b. Kemény-családnak általam rendezett levéltárában III. kötet 16 sz. alatt.

Igen érdekes adalék e század női viseletére nézve. Határozottan megcáfolja ez azok állítását, kik a korábbi századok magyar hölgyeit, viseletet illetőleg, szerény egyszerűségben tüntetik fel. Nem is ebben volt az előny, hanem a századokra szóló tartósságban az igazi beléltékben, melyek miatt a nagyanyák ruháit és ékszerait az unoka is gond nélkül viselhethe. Különben ennyire gazdag leltárát a női öltönyöknek nem is sok helyett találjuk fel; ezekkel egész fejedelmi udvart fel lehetne öltöztetni.

Itt meg csak az érdekelhet valaki, hogy ki lehetett e dúsgazdag menyasszony, ki volt Allia Mária? Erre genealogusainktól (Nagy Iván, Kövári) a következő feleletet nyerjük: Allia, vagy Allya-család kottó is volt Erdélyben (serkei és karathnai) s főfitagjai a XVII-ik század elejétől szerepelnek. A. Farkas, Báthori Gábor kedves embere, kit előbb Háromszék kapitányává, majd tanácsurra, udvarmesterévé s Küküllő főispánjává tesz. Ennek fia A. Sámuel udvarhelyszéki főkapitány s a székelyek tábornoka. Meghalt 1638 Ennek leánya lehetett Allia Mária, Kemény János fejedelem második fiának Simonnak első neje. S ennek hozományja vala az itt közölt ékszer- és öltöny-tömeg, mely az Allya-család nagy vagyonosságára mutat. A serkei (Nógrádm.) jószágát a B. Kemény-család máig is bírja.

A természetfölötti a költészetben és a tudományban.

A kalandok és a természetfölötti események története a tudományban sajátos helyet foglal el, s nemcsak a gyermek- és az ifjúkornak érdekeinek, hanem még a felnőtteknek, sőt a tudományos világnak is fölébreszté figyelmét, mivel azok földrajzi ismereteinkhez adalékokat szolgáltatnak. Már a legrégebb időben akadunk Robinson-féle kalandokra, s látjuk azokat a hajdani művelt pogány nemzetek istenei közt lefolyni. Plutarch említést tesz egy megbüvölt szigetről, melyen Saturnus — Brirarius óriástól örízetve — száműzésben élt. Később, midőn a rege összeolvadt a történelemmel, több ilyen szerű kalandokra bukkanunk: jelesen Homér nagyszerű eposzában az isteni Odisszeusz eltűnése nem egyéb, mint egy igen jelesen kivitt robinsoni kaland. Még az ezelőtti korból ismerjük Philoktesz kalandját, kit a Lemnosz szigetére — Vulkanus lakhelyére — a Trója ellen

elönyomuló görögök kitétek, miután egy lernai hydra vérebe mártott nyilvesszótól megsebesítettén, ott iszonyu betegség által gyötörtetett. Itt élt hat éven át, minden emberi lénytől elhagyatva, a sziget egyik barlangjában, a Herculesől örökölt nyíllal lövöldözve a madarakat.

Még akkor is, midőn a föld felszínének ismerete terjedni kezdett, a való igen lassan haladt előre, miután az észlelődés felőli tudósítások részben szándékosan elferdítették, részben pedig mesés hozzáadások által voltak fölékítve, kivált hol az érdeket egy kívánta. Minden kereskedő kincseit, lett légyen az fűszer, Indiából, borostyánkővet Afrika partjairól vagy az északi vidékekről, midőn hazaszállította, rémes elbeszélések által igyekezett másokat hason keresettől eljjeszteni. Így keletkeztek az *egyszemű, hatkezü óriások, irtózatosszörnyek, erdei manók, kopogó szellemek, tüzet okádó sárkák*

nyok, esodás alkatu tengeri kiggok, így állott elő többek közt a *mesés griff madár*, mely mindenkit a kínok kinaival ölt meg, ha az elrejtett kínesekek után sovárgot.

A griffról szóló mesék Ázsia belsejéből eredtek s jöttek át a görögökhöz a kereskedők által, kik a scythia népekkel érintkezésben valának. A napkeleti tartományokban maig is megvan, mint megvolt a hajdankori germán törzseknél, azon balhit, hogy minden nemes érzetet egy szörnyesalád őriz; így voltak megbízva az Ural és a többi ázsiai hegyek aranyszikláinak őrzésével a griffek. A griffet nyolcszor akkorának képzelték, mint az oroszlant; felső része a sas, a többi része az oroszlán alakjával birt, képes volt egy embert lovastól elragadni s hosszu szárnyaival a levegőt hasítva, magas szigetébe szállítani. Már Herodot és Plinius is e szörnyet a képzelődés szüleményének tartotta, s mind ennek dacára ugy a keleten, mint nyugaton hosszu századokon át szerepelt. A középszázadokban a griff zsirjával kereskedést űztek, körmeiből ivószarukat készítettek, a „*griff ipe*” pedig csallhatatlan gyógyszernek tartatott némely betegség ellen.

A középkorból egy Robinson-féle kalandban is emléke maradt ezen esodálatos állatnak. Egy spanyol, névszerint *Juan*, 1528-dik évben az Antillák között hajótörésből egy lakatlan, fővénnyalajú kis szigetre menekült. Minden törekvése, hogy onnan menekülhessen, sikertelennek maradt. Éhségét tekenősbéka-tojásokkal enyhíté s tengeri kutya-bőrből készített magának ruházatot, miután minden reménye füstbe ment, hogy valaha a pusztaszigetet elhagyhassa, s az emberek közé mehessen. Ismét kétségbeesett s mint ilyen, egykor az istent kezdé káromolni és segítségül a sátánt hívta föl, ki nem is váratott sokáig magára, hanem egy griff alakjában, sasfővel s denevér-szárnyakkal, hirtelen előtte termett s reá mereszté szikrázó szemeit. *Juan* ijedtében keresztet hányt magára, mialatt a „Miatyánk”-ot kezdé rebegni, erre aztán a kísértet is eltűnt.

Hogy a jámbor spanyol miként menekedett meg pusztaszigetéről, arról hallgat a krónika. Itt a griff csak mint ijesztő jelenik meg, de másutt, s kiválóan az „Ezer egy éj” reggében a kínesező szerepét — melyre hivatva volt — viseli.

Ezekhez járulnak az Oceánon létező delejes hegyek és sziklák, melyek a hajókat vasas részekenél fogva magukhoz vonják s az elsüllyedés veszélyének teszik ki. Ezen hegyek- és sziklákról szóló különböző esodás elbeszélések a hajósok közt ekkoráig fentarták magukat, így p. o. a „Bolygó

hollandi” regéje az északi németeknél sok ideig hívókra talált, sőt maig is él a nép képzelődésében. II-dik Frigyes dán király 1578-ban Stenson Magnust Gröndlánd megismerése végett kiküldé egy hajóval, ki miután meglátva annak partjait, a nélkül, hogy kiszállott volna, hazájába visszatért, mert mint Egede János gröndlandi utazásában említi, a hajót a delejes sziklák nem engedték tovább haladni.

Ezzel rokon balvéleményt majd minden nemzetek hajósainál föltalálhatjuk a középszázadban; különösen azon természetfölötti eseményekre nézve, melyek a Gibraltár szoroson túl folytak. Egy középkorban készült földabroszra tekintve p. o. a kanári szigeteken egy óriás alakját pillantjuk meg, melyről azt beszélték, hogy az elállja az utat nyugat felé az által, hogy buzogányával a tengerbe csap s a vizet hullámszabta hozva, a hajót elmeríti. Nem hiányoznak más helyt sem az efféle tengeri szörnyek, egyszarvu vízi-állatok, kigyók, melyek a hajót rákhoz hasonló vastag ollóikkal vagy csapjaikkal megragadva, a mélységbe huzzák. Olvasóink maguktól is kitalálhatják, hogy ezen tengeri szörnyek nem voltak egyebek, mint kalózok, kik a nyílt tengeren garázdálkodtak, a hajózást veszélyessé tették. A tengeri kigyó különös fontossággal bír a régi és újabb idők hajósainak mondáiban. Ezek a valószínűség és hihetetlen között állanak s melyeknek létezése felől még folynak a vitatkozások, sőt természetünk is vannak, kik az ellenkezőt merőben tagadják. Az európai tengerek tintahala (sepia), mely kimeredt szemével, a papagáj esőréhez hasonló állkapcsival és nyole, a fejéből kinövő s csésze-alaku ragacsos lábaival, már magában is sajtáságos jelenség, s nemesak hasonló a nyolelábú tengeri habarcshoz, de annak épen nagyított faja. A középtengerben Kréta vagy Rhodus szigeténél a szivaeshalászok gyakran kemény harcot vívnak ezen habarcokkal, s néha csakis valamelyik halálával végződik. Hugó Victor „Tenger munkásai”-ban élénk képzelődéssel, ragyogó színezettel, bár kevés hűséggel festi le ezen harcok egyikét.

Már a rómaiak birtak tudomással a tengeri kigyókról. Egy régi történetet olvastam, mely azután változtatva vagy módosítva korunkban is föl-fölmerül. Egyszer egy hollandiai bárka az északi tenger ismeretes vizeire indult ki, egy kiállott vihar után a matrözök elbámulva pillantának meg egy kicsiny, kopár szigetet, melynek helyén eddig csak a sósvíz hullámszott; egy ladikot eresztenek le, s egynéhány matröz a vélt szigetre száll ki, melynek földje tengeri mohával s esigákkal volt

fedve, tüzet csináltak s étkeiket kezdék melegíteni. De ki írhatja le csodálkozásukat, midőn a sziget egyszer csak mozogni s tenger alá kezd merülni, a matrók alig tudtak ladikjukhoz jutni s magukat megmenteni. Azután vették észre, hogy egy tengeri kígyó hátán sütkéreztek, mely a szélvész után a tenger felszínére jövéen föl, de miután a tűz által nyugtalanított, ismét a mélységbe merült el.

Az európai nemzeteken kívül a hajózó népeknél is talánuk hasonló tengeri kalandokat és rémes regéket.

A hajdankori s később is a középszázadbeli földrajzok tele vannak ilyen csodás természetfölötti tünemények leírásával. Megatemes fölemlíti az egyszarvu, szarvasfejű lovakat, majmokat, melyek az indiai hegyek közt ötven öl magasságú nád közt tanyáznak, az emberekre köveket dobáltak; továbbá léteztek hosszufülű emberek, kiknek sarkuk elől, talpuk és lábujjuk pedig hátul volt. A Ganges partjain lakott egy nép, melynek nem volt szája; csendes, zajtalan lények voltak s a sült hús párájával és a virágok illatával táplálkoztak; szájuk helyett a lélekzésre areukon lyukak voltak s a rossz szagot ki nem állhatták, meghaltak tőle. Az alvó fülteknel pedig leér a fül a lábíg; ezek a füléken alusznak s akkora testi erővel bírtak, hogy a földből a fákat gyökerestül képesek voltak kitépni. Az említett író szerint voltak egyszeműek, mely a homlokból düldelt ki s füléik kutyafülhöz hasonlított, orruk pedig épen nem volt. *Sinagenes*, egy más görög író, komolyan állítja, hogy Indiában a réz vastag cseppekben hull alá. Egy hajdani író, Xenophon kortársa, ki a perzsa királynak orvosa vala, s kinek alkalma volt Indiáról egy rakás mesét összegyűjteni, írja, hogy az arany és az acél az indiai hegyekben folyó állapotban jön elő, s ott soha nem villámlik, nem dörög, eső sem esik. Ezen irónál jönnek elő a fekete, másfél láb magasságú törpék, térdig érő hajjukkal, a mik egyszersmind öltözetül is szolgálnak; lakhelyük, butorzatuk s barmaik magasságukkal arányban állnak. Maga Aristoteles és Plinius is ragaszkodik a pulyák létezésé felőli nézethez. Különben az ^e felőli hit Ázsia és Afrika minden népénél el van terjedve, sőt Európa tartományaiiban is föntartja magát, s mint az újabb nyomozásokból kitűnik, nem is egészen valótlan, miután azt vélik némelyek, hogy Európa hajdani népei kistermetűek voltak. Plinius említi továbbá

az észak Afrika pusztáin lakó pyllereket, melyek mérges kígyózölégésük által a vadállatokat megölük. Indiában laktak az egylábuak, kik csodálatos sebességgel voltak képesek szaladni és szökni; „*lábárnyékosoknak*“ is nevezettek, mivel a nagy melegségben hátaikra feküdtek és lábaikat, mint valami ernyőt, maguk fölött kiterjesztették; ezek szomszédai voltak a *trogodyták*, kiknek szemek hátul, a válltukon volt.

Már a középkor első századaiban fölvilágosodott férfiak igyekeztek éles imrodoraikkal ezen, a képzelődésen alapuló, elbeszéléseket megcáfolni, megsemmisíteni. Ezek között leginkább kitűnt az országot világot látott, mély tudományú és ékesen szóló Lucian (125 évvel Kr. n.). Ez utazásának leírásában igen elhímesen gúnyolta ki a nemzeteknek a csodák iránt való hitüket, túlzásai által. Ő keresztül evezett, — írja — a Hercules oszlopa alatt s reá bukkant egy bortengerre, melynek tartalma a legpompásabb ehioszi borhoz volt hasonló, melyben borizó halak uszkáltak; azután a holdba utazott, a melynek lakói akkor épen a nap lakosaival háborút folytattak. A hold polgárai a fákon nőnek, s ha az ember egy darabot ezekből levág s beülteti a földre, abból egy nagy fa nő s dinnye-nagyságú gyümölcsöket terem, a melyekből gyermekek lesznek. Ott az emberek nem halnak meg, hanem mint a füst, a levegőben elenyésznek; fejükből szemeket kivethetik, s ha valamelyik elveszett, kikölesönzi egy jobb szívű szomszédja szemét. A ki pedig mindezeket nemhiszi, (zárja be elmékedéseit Lucian,) ha tud, utazzék föl a holdba s győződjék meg az ellenkezőről.

Midőn a műveltséghez igényt tartó nemzeteknél ilyen természetfölötti és képzelődésszülte dolgok iránt hívők léteznek, kevésbbé esodálkozhatunk azon, ha a műveltség alsó fokán álló népnél minden rendkívüli nagy, naivszerű jelenséget, — mi pedig a természet rendén nem ritka — korlátolt ismeretű elme föl nem foghatván, természetfölöttinek, csodának tart. Ilyen népnél maga a vallás is elősegíti a természetfölötti iránt való hiszékenységet; magának az istenség fogalmának megtestesítése, emberi indulatokkal fölruházása sem egyébből származik, mert a véges elme magát az embert veszi mértékül s magával, vagy ismeretével hasonlít mindent össze, s a mi ennek körén tul esik, az a természetfölötti, az a csoda.

Lukátsffy Aurél.

Egy hét története.

(Május 30.)

(VK.) „A számok érdekesebbek voltak, mint a szavak” — Ezt az észrevételt egy öreg ír tette, midőn az akadémia szombati közüléséről hazafelé indult.

Azokat a számokat értette, melyeket Arany János főtitkári jelentése sorolt elő az akadémia vagyoni állapotáról. Valóban jól is esett minden embernek hallania, hogy a magyar tudós társaság vagyona a múlt évi október végén 1.084.944 forint és 800 arany volt, a múlt évi bevétele pedig 77.820 forint és 102 arany. De a meddig a nap süt: a fény mellett mindig ott lesz az árny is. Ine, a nemzeti áldozatkészség e nagy összege mellett hallottunk egy elszomorító kis somorítást, mely azt mutatja, hogy az emberek szívesen adnak ugyan pénzt az akadémiának, de annál kevésbbé vesznek tőle könyveket. Kiadott az akadémia a múlt évben vagy husz különféle tudományos munkát, de e kiadások után nem vett be többet ezerháromszáz forintnál, a minél akármelyik valamire való kis naptár is egymaga többet jövedelmez.

Volt oka tehát b. Eötvösnek erősen hangsúlyozni előki megnyitója végén, hogy: „e helyen, melyet hazánk elfoglal, jövője csak oly nemzetnek lehet, mely a műveltségnek magas fokán áll!”

Ez nem csak buzdítás, hanem egyszeremind fenyegetés is volt. „Elvesz a nép, mely tudomány nélkül való.” Az állam kifejlődésének — mint mondá, — két főfeltétele van: szabadság és felelősség. A szabadságot már kiküzdöttük, amaz a tudományos haladással kell elérnünk. S erre nézve az akadémia a leghatalmasabb közeg. S valóban az, ha hatalmát kifejti és jól használja, általános érdekeltséget ébresztve mindenfelé.

Hanem bizony azok a szép hölgyek és derék urak, kik ezuttal a Jendrassik Miksa gyógytudor emlékezéséért végigunták, aligha vitték haza valami nagyon nagy lelkesülést magukkal az akadémia ünnepélyes üléséről.

A tisztelt gyógytudor másfél óráig dicsőíté dr. Balassát, de oly minden hév és művészet nélkül, oly bádgyadtan és szintelenül, hogy a közönség teljesen igazolva érezte szerénységét, melylyel emlékezéséde elején azt mondá, hogy e feladatra gyöngének érezi magát. Mások is annak érezték. Egy halmaz cseletrajzi adat, száraz felsorolása egy nagy élet sokféle érdemeinek, pár oblitigát gyászvirág és ünnepélyes fohász még nem képeznek emlékezésédet. Mi élő, kidomborult képet, lélek

teljes jellemzést, művészi összhangzatot vártunk a dicsőültről, kinek emléke előtt a parentáló gyógytutor a földre kuporodott, a helyett hogy föl-emelkedett volna hozzá. Az ékesszólás hiányzott a tollból és az ajkáról egyiránt. Emlékeztünk, de nem buzdultunk vele. Aztán megindultunk — hanem kifele.

És ez emlékezésédek, mely széles laposságban foglalta el a közülés idejének legnagyobb részét, áldozatul esett egy oly értekezés is, mely a maga teljességében bizonyára a közülés fénypontját képezte volna. Keleti Károly csak itt ott olvashatott föl művéből, mely „a művészetéről” szólt, mint „nemzetgazdászati tényezőről.”

Szeretjük, hogy az akadémia komoly padjain ily derék szószólója akadt a művészetnek, melyet hazánkban még mindig sokan tartanak csupán a szellem fényűzésének, nem pedig közszükségnek. Keleti elmondá, hogy az ipar is csak ott virágozik hatalmasan, hol az a művészet emelői növekedék: ezért az állannak, mely iparát föl akarja emelni, művészeti célokra költenie kell mindaddig, míg a közönség műérzéke nem elég erős, hogy maga idézze elő a kellő műfogyasztást. Átalában Keleti ugy mutatá be a művészetet, mint az ipar nevelőanyját, a töredékes felolvasása végén hangsúlyozva mondá: az állam készítsen utat a szépnek, s ez majd elvezet bennünket főnépes növényéhez, az igazsághoz!

Ha a műérték, és nem a kegyelet rendezné az irodalmi ünnepélyek tárgyiorát: akkor bizonyára a Keleti értekezését hallottunk volna egészen és a Jendrassik emlékezésédet csak félig meddig. Átalában a közülés műsorában csak oly felolvasásoknak volna helyök, melyek az ékesszólás szépségével bírnak. A szakülés még eltűri az akadémiai szárazságot is; de ily alkalommal, midőn a karzat hölgyektől virít s a terem talaján sokféle izlésű és igényű ember gyűl össze: a tudomány igazságait mindig a szépnek vonzó köntösébe kellene öltöztetni.

Kazinezy Ferenc 1831-ben azt írta Somósnak Patakra: az akadémiaiban az érzés és izlés sok tudósnak előtt még mindig gyanus portéká. „Mindenkik csak tudással akar paradírozni, a mi pedant-ságra vezet.”

B. Eötvös másként látja az akadémia múltját, „melyben — mint mondá — tudós értekezések helyett csak a Vörösmarty „Szózat” át találjuk.”

Eddig mindenekelőtt *nemzeti* intézet volt, ezental mindinkább *tudományossá* kell lennie.

A szépművészeti elem az akadémia keblében erre nézve nem nagy akadály. Az első osztályban, a szépirodalom és nyelvészetében, egy év alatt 12 ülést tartottak, s 19 értekezés közt még szépműtani is csak egyetlenegy volt: Szász Károlytól „A tragikai felfogásról.” Továbbá az akadémia költői is egyre fogynak s ujak nem ülnek helyökbe. A mostani választásoknál a szépirodalom köréből mindössze is egyetlenegy írótt vettek föl: Zichy Antalt, s ezt sem azért, mert egy drámával száz aranyat nyert, (hisz ezért már pár év előtt kellett volna megválasztani), hanem mert újabbán a színpadi művészet emelésében fontos tényező lett.

Valóban, a ki arra vállalkozott, hogy a nemzeti színház zilált művészeti viszonyait rendbe hozza: sokféle elismerésre érdemes. Nagy idő, sok próbálgatás, határozott elvek és leleményesség kellene a föladatra. Embere lesz-e Zichy Antal: ki tudja. De legalább reméljük. Benne komoly törekvés van, és sok jóakarát. Néha sok is a „jóból.” A high life például minden áron stagnionet akar s Zichy Antal olyan jó ember, hogy ki akarja elégitni igényüket, s a jövő tavasza olasz operát szerveztet Boccolinival. De hát azért-e ez a színház „nemzeti,” hogy olasz idénye legyen? s a zeneizlés azért fejlődött-e oly nagyot, hogy a közönség elnyítt Verdi- és Donizetti-dalműveket köztös ár mellett hallgasson?

Kaiser Ernstné asszony is újra fölmerült. Több, mint tíz éve, hogy ő a magánya vonult, miután sok ideig „primadonna” volt. Családi csapások azonban újra fellépni kényszeríték. Szerződni akar valahová a nemzeti színpadon át, s „Borgia Lucreziá”-t éneklé, szenvedély és vélt hang nélkül, de routinnal. A lapok nem bírálatokat írtak róla, hanem szívélyes ajánló leveleket kisebb színpadokhoz, hol még tért foglalhat egy ideig.

Különben nemcsak ő nála hiányzik a szenvedély, hanem Felekinél is, ki „Coriolánt” játszá, inkább hatásos külsőségekkel, mint a lélek hevél. Ő csak magatartásában volt római arisztokrata, de nem hangjában is. Sokat lármázott a népre, mindig egyformán, egyhangúlag, pedig ez a büszke nagyúr annyira sem becsüli az ingatag, léha „plebs”-t, hogy tüdejét valami különösebben rongálja miatta. Kevesebb nagy hang és több nagy kifejezés — ez kellene a Feleki „Corio-

lán”-jához. Némethy Irma kisasszonyban már, ki Volumniát játszá, van szenvedély, csak hogy mint az égő kráterből: egyszerre omlik nála a tűz és a hamu. Különben e magasztos római anya szerepében volt a legjobb, s a nagy jelenésben, midőn Róma ellen indult fiát lefegyverzé, oly hévvel játszott, hogy mindnyájan tapsoltak.

Marad-e? Alkalmasint. Eleintén azt beszélték ugyan róla, hogy német színészű lesz, mint Bulyovszkyné; de tán azóta jobban meggondolta magát.

Egyszer X. városból Pestre jött lakni egy fiatal szép leány, anyjostól. A lány feltűnt, tetszett, szerencsét csinált: megszerette s elvette egy fényes nevű, nagyvagyonú férfi. Es azután X. városból éveken át valamennyi csinos lány Pestre jött, hasonló parthiet csinálni. És azután parthiet egyik sem csinált közülök, hanem mind elkölté a maga kis vagyonát is, s reménytelenül, szárnyaszegve tértek haza.

A nemzet múzsa sem jobb Hymennél. Ő is csak egyet-egyet szokott boldogítani, míg utána százat tönkre tesz. „S miért csapongni a távolban azért, mi közelünkben van?”

Bocsánatot kell kérnünk a magas művészettől, ha egy lépéssel a nemzeti színpadról az állatkerti szinkörbe szállunk, hol a duzzogó, mormogó primadonnákat oroszlanok, hyénák, farkasok képezik. Cassanova Fanni asszony mutogatja ott, hogy az ember mennyire tönkre tudja tenni a sivatagok hatalmas állatjait is, engedelmes ebet csinálva az oroszlanból s ugráló macskát a párdueból. Sokan nézik e mutatványokat: Deák F. gyakori vendég s a mimiszterelnöké is volt egyszer, főrangú uszályával együtt. A mutatványokban semmi új, kivéve a farkasok csoportos akadályugrásait; de maga e szinkör igen vonzó, beépítve a jegenyék közé, melyek gyönyörű, egyenes négy falat képeznek körülte. De e napokban igen hűs volt e szinkör, mert a nyájás május néhány napra dél felé utazott, s helytartójául aprilt kérte fel, mely ugyancsak szeszélyes dérral-durral uralkodott, míg a visszatért tavaszi hónap véget nem vetett pünkösdi királyságának.

Maholnap „fördőre kell mennünk,” oly olesón csalogat a pünkösdi kéjvonatok rendezősége B. Fűredre. A fél-Pest készül, s bizonyára el is megy belőle egy csomó. Néhány nap mulva aztán a vidék adja vissza a látogatást, a Batthyány gyászünnepen.

volt kitűzve, ez évben sem érkezvén pályamunka, az osztály ajánlatára újabban kitűzetik, most 40 arany helyett 80 arannyal.

* (*Szigligeti Ede*) „Török János“ című pályanyertes drámáját benyújtotta a nemzeti színház dramabírából bizottságához.

* (*Egy kötetnyi költemény*) jelenik meg közelebb az „Athenaeum“ kiadásában Hiador-tól (Jám-bor Pál.)

* (*Bathány Lajos gróf*) temetési ünnepélyénél a herceg-prímást Szabó fölszentelt püspök fogja helyettesíteni. A holttemet beszentelése előtt s a franciscanus prior gyászbeszéde előtt egy kart énekelnek, melynek szövegét Komócsy József, dallamát Mosonyi Mihály írta. A temetési menet megindulása előtt valamennyi dalegylet énekl Beethoven „Miserere“-jét; a menet alatt 40 tagból álló polgári zenekar klasszikus gyászindulókat fog előadni. A temetőben a sirbeszéd után valamennyi dalegylet Egressy Béni „bucus“-ját énekl. A temetés napja után a zenekedvelők egylete a pest-bulvárosi plébánia-templomban egy Mozart-féle requiemet és új „libera“-t ad elő Mosonyitól. A solokat Saxlehner-Kvassayné asszony, Neszveda k. a., Hajós és Kőszeghy urak éneklék.

* (*Az aradi vértanúkról*) a „Föv. Lapok“ tárcájában Tóth Kálmán érdekes új adatokat közölt. Többi közt Nagy Sándor szolgálójáról következőket írja: „Midőn ura fogoly lön, ott maradt Aradon is, s ha már tábornoka közelébe nem juthatott, hát legalább börtöne környékét járkálgatta körül naponta, mint egy hű eb. A kivégés után reggeli nyolc óraker a közönséget is oda boesattották a borzasztó látványhoz s a nép roppant tömegekben zarándokolt a magyar kalvária helyére s zokogott és imádkozott a kilenc hulla előtt, mígmen azok délután 4 óraker levették. Oda ment a hű szolgáló is, s miután kisírta és kikokogta magát, zsebéből egy fésűt vont elő, odaállt halothalványan szeretett tábornoka mellé s a mint a szél a bitón lógó hulla haját összezilálta s a halott homlokát beborította, azt (Nagy)Sándornak szép, hosszú haja volt) a szegény szolgáló a fésűvel mindig helyresimította. Azt akarta, hogy tábornoka még halála után is szép legyen.“

* (*Halálözös.*) A „Hazánk s Külföld“ és testvér-lapunk, a „Heti Posta“ egyik szorgalmas munkatársa: Pataki Ferenc hunyt el e napokban, ki közle-ménytel, elbeszélést és genreképet irat a többi lapokba is, legutóbbi időben pedig Deés város történetének megrásával foglalkozott. A családi gyászjelentés, mely a munkás férfiú halálát tudatta velünk Deésről, következőleg hangzik: „Sárospataki Pataki Ferenc, megyei tiszteletbeli főjegyző, a kir. m. természettudományi társulat rendes tagja, a nemzeti irodalom buzgó munkása, a jó testvér, jó honpolgár és vallásos férfiú nincs többé! Május 22-kén d. u. 3 óraker, több hines tarított sorvasztó lázban végezte az üdvözölt földi pályáját, melyen mint vihar-csonkított ölfő törzse-ből, kétszeresen diszló lombokat hajtott, de az emelkedett szellem munkássága idő előtt fölemész-tette a sérült tetet. Szerette az életet, melyet hosz-

szas szenvedések árán váltott meg, s vallásos hittel küzdött annak bántalmait ellen mindvégig. Gyász-szólják az üdvözültet fivére: Dániel, nejével Lázár Lukreciával és gyermekeik Albert: és Anna Gyula, nejével Herepei Ottiliával és gyermekeik: István és Eszter. Édes apjának első neje után gyermekei, illetőleg nővér, özvegy Bíró Mik-lósné Pataki Luiz, s több közelebbi és távolabbi örök.“ A meghült tetemek máj. 24-kén d. u. 4 óraker kísértettek a deési nagy temetői családi sírboltba örök nyugalomra.

* (*Szegedi bűnkronika*) cím alatt füzetek fog-nak megjelenni, mely eredeti képekkel és rajzok-kal, hiteles törvényszéki okmányokkal és tárg-yalásai kivonatokkal, hű leírásokkal ismerteti a szegedi és pétervárad várbán összehalmozott gonosztevők bűnperét. Szerkeszti: Buvár. Nem valami irodalmi becsű mű, de a bűnügyek iránti érdeklődés híhetőleg elterjedteté fogja tenni, annál inkább, mivel több, mint másfél ezer bűneset köz-lését igéri, mindezt kisebb-nagyobb terjedelemben, s a törvényszéki tárgyalásokat gyorsírói jegyzetek alapján. Megismerteti képekben és élet-rajzokban a bűnesetek kiderítésénél működött főrfiakat. Hoz rajzokat a bűnesetek színhelyeiről, a rabok börtöneiről, az előfordult vagy előfordu-landó részletekről. Hozza a nevezetes zsványgye areképeit (!) egyenkint vagy csoportokba szöve. Hoz végre apró ismertetésekkel idegen bűnesetek-ről, melyek az alföldiekkal ninesenek ugyan köz-vetlen összeköttetésben, de a maguk idején áta-lános érdeklődéstegyet költöttek. Tíz füzet képez egy folyamat. Egy füzet ára 40 krajczár, egész folyamé 4 frt. Az első füzet legközelebb megjelne. Az elő-fetési pénzek az „Athenaeum“ kiadó-hivatalába (Pest, barátok-tere, 7. sz.) küldendőik.

* (*Tompá-émlékre*) gyűjtötenek Rimaszombatban s oddig 1100 frt gyült össze a kegyeletos célra. Az emlék terve Gerenday pesti szobrásznál készült; e szerint az emlék egy 12½ láb magasságú obe-liszk volna porosz gránitból; költsége 1035 frt.

* (*Régi pénzek.*) A pesti lövész-utczán most egy régi házat botanak, s ennek alajában 486 darab ezüstpénczt találtak, mit Danninger ur, a tulajdo-nos, egész készséggel átengedett a nemzeti muze-umnak, hogy az érdekeseket kiválogat hassa. A lelet mintegy 50 pénczfajtat képvisel s belőlük 48 magyar. Sok köztük az érem is. Rómer Floris régészünk e tömeges leletről így ír: „Eddig a „Bela Rex, R. B.“ feliratu és a bozontos fejű lemez-pénzeket III ik Bélának tulajdonitottuk; de ha a tömérdek frisachi érmeket, a IV-dik Béla korai mostoha viszonyokat, melyek az egész árpád-kori szak alatt a szorenesétlen királyt az egyedüli réz-péncz veretésére készítették, ki talán ezt, is mint byazanti verete mutatja, nem itthon készitette, ha továbba ezen éremfajt III-ik Bélával összehason-litjuk és azt vesszük észre, hogy ezen király pénc-zei közül mintegy kirínak és inkább IV-ik Bélái-hoz hasonlitanak, ugy hiszem, helyesen fokozzuk ezen beces leletnek értékét azzal, ha általa a fen-telebbi érmeket és az egész leletet IV-ik Béla korába helyezzük, mint a melyben a sok, söt tul-ságos idegen péncz forgása van helyesen indokolva.“

* (*Néhai Almási Balogh Pál könyvtárát*), melyet a kormány 12,000 frton vett meg, az egyetemi könyvtár-épület nagy termében helyezték el, s katalógizálásához most kezdtek Horváth Árpád és Márki József.

* (*Pest város közgyűlése*) jótékonyágokkal tűntet ki magát. Megszavazott a dalárünnepre kétezer frtot, egyszersmind meghatározva, hogy a városligetbe az ünnepély napján 20 kr. lesz a bemenet. Megszavazott szintén kétezer frtot a tanítógyűlés segélyére. Elhatározta továbbá, hogy a budai színházban évi páholyt bérel 600 frton. Végre elfogadá az indítványt, hogy Pest monographiájának megírására Salamon Ferenc keszések föl, s a mű kiadásá joga is az övé legyen, csupán kétszáz példányt tartozván a hatóság rendelkezése alá bocsátani.

* (*Bézsaki fény.*) A t. akadémia meteorologiai észleldéjébe Károlyi Lajos ur Tisz-ü-Füredről következő jelentést küldött: „Május 20-án este 9 óra 15 perkor itten sarkfényt láttunk, melynek középpontja körülbelül a kis medvében fekvődvén, kerülek alakjával bírt, melynek nagyobb tengelyének nyugatról kelet felé talán 30 foknyi, a dél-körben fekvő kisebb tengelyének pedig 8, egész 10 foknyi kiterjedése lehetett.“ Hasonló jelentések Debrecen- és Nagy-Szebenből is érkeztek; ez utóbbi helyen a tünemény, ugy látszik, különösen fényes volt. Nálunk Pesten, talán a borult ég miatt, a fényt nem látták.

* (*A nemzeti zenéle részéről*), miután a Prónay és Weisz-féle 10 és 5 aranyos jutalmakra beérkezett pályaművek közül egy sem felelt meg a föltételeknek, az 1870-ik évre 20 és 10 aranyból álló jutalom mellett pályázat hirdettetik egy magyar műdalból álló, jellemzetes magyar styben zongorakíséret mellett készitendő zeneműre, melyhez a szerző tetszése szerint választhatja a szöveget. A pályaművek, idegen kézzel íratva, jelmondatlalt s a szerző nevét rejtő bepecsételt levéllel együtt 1870. aug. utolsó napjáig Ritter Sándor egyleti titkárhoz (Pest, váci-utca 12. sz.) küldendők.

* (*Kéjvonatok az államvasuton.*) A pünkösdi ünnepek alkalmából felére leszállított díj mellett a következő kéjvonatok fognak közlekedni. Junius 3-ikán Prágából és Reichenbergből (indulás esti 8 óra 13 p.) Bécsbe. Junius 4-ikén Pestről Bécsbe (indulás 10 óra 50 p. este), és Bécsből Pestre (indul 9 óra 50 p. este.) Junius 5-ikén Pozsonyból Pestre (indul 12 ó. 23 p. délben) és Esztergomból (indul 1 ó. 10 p. reggel) Bécsbe. Ezenkívül minden vasárnap közlekednek vonatok Bécs (indul 8 ó. 45 p. reggel) és Parndorfból (indul 6 ó. 4' p. d. u.) Bécsbe.

* (*A magyarországi néptanítók*) még ez évben a szüindő alatt nagygyűlést fognak tartani fővárosunkban. Rendezésére a „néptanítók pesti egylete“ vállalkozott, lelkes felhívást advak a tanítókhoz és tanúgy barátaihoz. Hiszszük, hogy e fölhívásnak kellő sikere lesz, mert a népnevelés mindnyájunk érdeke.

* (*A nemzeti színház igazgatója*) legközelebb Szigligetét, mint dramaturgot, továbbá Böhm operai rendezőt és Csepregi titkárt azzal bizta

meg, hogy a maga szakmájába vágó adatokból, és saját szempontjából a lefolyt 18°/_o-diki színházi évnek történetét egy-egy tüzetes jelentés alakjában állítsák össze.

* (*A képviselőházak kertje lesz.*) Ugyanis az országház hátsó részén ajtót akarnak nyitni az ott fekvő egyetemi kertbe, hová 200 személyre pavillont építenének s abba helyeznék a buffet-t is. Ez átalakítás kétezer frtot igényel, s néhány nap alatt elkészülhet.

* (*Babona.*) A nagy-búni szerencsétlenek az őket ért rettenetes árvíz okát is babonából magyarázgatják. Azt mesélik ugyanis, hogy három nappal a szerencsétlenség megtörténte előtt egy vén cigányasszony jött a faluba, s mindjárt az első háznál kopogtatni kezdett és éji szállást kért. De miután sehol sem adtak neki szállást, kiment a faluból s azt mondá: „Várjatok, emberek, majd adnak nektek szállást, de olyat, melyet nem kívántok!“

* (*Természeti csoda.*) N.-Váradon, a Gilányi-sor egyik házában egy kis pumi kutya két kutyát és macskát fadzott, melyeket az idő óta egyaránt szoptat. Mint természeti ritkaság, megérdemli a fölemlítést.

* (*Haynald érsek mint násznagy.*) Május 10-ikén tartá Korondi József m.-vásárhelyi kereskedő Fekete Ferenc ügyvéd leányával, Ninával menyegzőjét. A menyasszony még gyermekkorában iskolai vizsgára hívta volt meg Haynald Lajos akkori erdélyi püspököt, ki már akkor pártfogását ígerte a bátor gyermeknek. A szülők erről megemlékezvén, most meghívták leányuk menyegzőjére Rómából feleldhetlen főpapjukat, a ki ezt elfogadván, t. Veszely Károly helybeli r. kath. esperes által képviseltette magát.

* (*A várad-kolozsvári vasutvonalon*) már csak a sztánai töltés akadályozza a közlekedést. M. hó 18-án az egresi töltés is átrobogott a porondhordó szekér s így a 17—18 mfdnyi hosszú vonalon csak Szántótól B.-Hunyadig (mintegy másfél mfdnyi távolságban) nem lehet vasuton utazni. Két hónap elég a sztánai töltés bevégzésére is. A vonal megnyitását tehát augusztus első napjaira remélhetjük.

* (*Egy gráfendorfi paraszt-asszony*) jelent meg a bécsi várakban egy gyógyszerrel, s azt a beteg Rudolf koronahercegnek kívánta átadni. Az asszonyt természetesen nem bocsátották be, de ez nem akart távozni s hivatkozott arra hogy fiát meggyógyította már e gyógyszerrel. Lajos Viktor főherceg ép arra ment, átvette a gyógyfüvet s szívélyesen megköszönte az öreg asszony fáradozását, ki ezután nyugodtan távozott.

* (*Sarolta császárnéval*) szomorú hír érkezett. Tébolyodottsága tetőfokot ért s minden órán várhatni halálát.

* (*Meteor.*) Pécsset e hó 16-kán esti 10 óra tájban a nyugoti égen meteor látszott elválni egy csillagtól s jó ideig hullott, midőn egyszerre üstökös alakot vett, s végre egészen zöld golyóvá változott. A tünemény néhány másodpercig tartott s végre robbanással eltűnt.